

VỊ THẾ VÀ DỰ BÁO XU THẾ PHÁT TRIỂN VÙNG CỬA SÔNG CHÂU THỔ SÔNG CỬU LONG

NGUYỄN ĐỊCH DỸ, DOÃN ĐÌNH LÂM, VŨ VĂN HÀ,
NGUYỄN TRỌNG TẤN, ĐẶNG MINH TUẤN, NGUYỄN MINH QUẢNG

I. MỞ ĐẦU

Dòng sông Mê Kông chảy vào lãnh thổ Việt Nam theo hai phụ lưu là sông Hậu và sông Tiền ; hai sông này tiếp tục chảy qua các tỉnh đồng bằng và đổ ra Biển Đông qua chín cửa sông, đồng bằng này được gọi là đồng bằng sông Cửu Long. Từ vị trí địa lý và mạng lưới thủy văn của sông Hậu và sông Tiền như hiện tại trên đồng bằng sông Cửu Long cho thấy vị trí địa lý vùng cửa sông ở đây được xem như một tài nguyên vị thế.

Hiện nay, tài nguyên vị thế đã được đề cập trong các lĩnh vực tự nhiên, xã hội và chính trị, song cơ sở khoa học của nó còn là vấn đề mới mẻ ở nước ta cũng như trên thế giới. Trong bài báo này, tài nguyên vị thế được hiểu là những tiềm năng, giá trị về vị trí địa lý, về các thuộc tính không gian liên quan đến cấu trúc hình thể sơn văn, cảnh quan sinh thái có thể sử dụng cho các mục đích phát triển kinh tế xã hội (KT - XH), đảm bảo an ninh quốc phòng và chủ quyền quốc gia. Từ định nghĩa trên, Trần Đức Thạnh và nnk, (2009) đã xây dựng những tiêu chí để đánh giá tài nguyên vị thế như sau [4] :

Vị thế tự nhiên : tài nguyên vị thế tự nhiên là các giá trị và lợi ích có được từ tổng thể các yếu tố hình thể, cấu trúc không gian của một khu vực nào đó và các tài nguyên thiên nhiên khác có mặt tại đó.

Vị thế địa lý kinh tế : tài nguyên địa kinh tế là các giá trị và lợi ích có được từ đặc điểm địa lý ảnh hưởng đến tiến trình phát triển kinh tế của một vùng, một quốc gia, thậm chí một khu vực.

Vị thế địa chính trị : tài nguyên địa chính trị là sự kết hợp của lợi thế về địa lý tự nhiên và nhân văn, với một bối cảnh chính trị và kinh tế quốc tế nào đó.

Các giá trị đi kèm : tài nguyên sinh vật, tài nguyên phi sinh vật, tài nguyên nhân văn một khu vực hay một đối tượng được coi là có giá trị tài nguyên vị thế cần đạt được một trong ba tiêu chí đầu tiên.

Nhìn từ góc độ điều kiện tự nhiên của cửa sông, có thể xem đây như một địa hệ cửa sông với hai hệ thống các cửa sông của sông Hậu và sông Tiền ở quy mô quốc tế. Tài nguyên vị thế này rất thuận lợi cho phát triển giao thông vận tải không chỉ nội địa mà cả giao thông hàng hải, phát triển kinh tế cảng biển, kinh tế vùng ven biển. Bên cạnh tài nguyên vị thế của các cửa sông ở vùng ven biển đồng bằng châu thổ sông Cửu Long, chúng còn có một vị thế hết sức quan trọng trong việc bảo vệ an ninh quốc phòng không chỉ đối với vùng nghiên cứu mà còn đối với cả khu vực đồng bằng Nam Bộ và đối với cả nước. Điều này cũng có thể xem như một dạng tài nguyên vị thế địa chính trị.

Nghiên cứu vùng cửa sông phụ thuộc nhiều vào mục tiêu của từng nhiệm vụ hết sức linh động, trong phạm vi bài báo này, tập thể tác giả tập trung giới thiệu vị thế và dự báo phát triển của các cửa sông vùng châu thổ sông Cửu Long.

II. MỘT SỐ KHÁI NIỆM CHUNG

Trước khi xem xét vị thế các cửa sông ven biển vùng châu thổ sông Cửu Long cần đặt vùng cửa sông ven biển trong khuôn khổ của những khái niệm như đới bờ biển (coastal zone), đường bờ biển và cửa sông ven biển.

- *Đới bờ biển* : dải tiếp giáp giữa đất liền và biển, không rộng lắm, có tính độc đáo tạo nên một lớp vỏ cảnh quan của Trái Đất và là nơi xảy ra mối tương tác rất phức tạp giữa thạch quyển, thủy quyển, khí quyển và sinh quyển. Đới bờ biển cũng là hệ tự nhiên mở, phức tạp, đa dạng và cũng rất độc đáo, thể hiện rõ rệt và đầy đủ nhất mối tác động qua lại giữa bốn quyển của Trái Đất.

Theo quan điểm của một số nhà nghiên cứu, giới hạn dưới của đới bờ biển là độ sâu mà sóng bắt đầu biến dạng, cũng như địa hình và trầm tích đáy bắt đầu biến đổi. Theo Công ước Luật biển Quốc tế

(1982), đới bờ biển được định nghĩa là vùng biển đặc quyền kinh tế với chiều rộng khoảng 200 hải lý từ bờ ra phía biển.

- *Đường bờ biển* : nơi gặp nhau giữa biển và lục địa trong phạm vi đới bờ biển. Mặc dù vậy, có tác giả hiểu đường bờ biển là vị trí trung bình nhiều năm của đường triều cường hoặc là đường trung bình giữa triều cường và triều kiệt.

- *Cửa sông ven biển* : một hợp phần của đới bờ biển hay còn thuộc đới tương tác hiện tại giữa biển và lục địa. Mặc khác, vùng cửa sông ven biển còn là một hợp phần của châu thổ. Ngày nay, còn có những quan điểm khác nhau về không gian, hình thái địa mạo và về động lực phát triển của vùng cửa sông ven biển.

III. VỊ THẾ CỦA CÁC CỬA SÔNG VEN BIỂN VÙNG CHÂU THỔ SÔNG CỬU LONG

Vùng châu thổ sông Cửu Long, nơi hai sông Hậu và sông Tiền, hai phân lưu của sông Mê Kông chảy vào Việt Nam với chín cửa sông : ba cửa thuộc sông Hậu là cửa Tranh Đề (Trần Đề), Định An và Bát Xắc thuộc địa phận tỉnh Sóc Trăng ; sáu cửa thuộc các chi lưu của sông Tiền là cửa Cổ Chiên, cửa Cung Hầu (thuộc sông Cổ Chiên, tỉnh Trà Vinh), cửa Hàm Luông (sông Hàm Luông) và cửa Ba Lai (sông Ba Lai) thuộc tỉnh Bến Tre, cửa Tiểu, cửa Đại (thuộc sông Mỹ Tho, tỉnh Tiền Giang). Trong chín cửa sông trên, cửa Bát Xắc bị bồi lấp mất vào những năm đầu của thế kỷ XX trên Cù Lao Dung do hoạt động của sông Hậu. Hoạt động của cửa sông Ba Lai phụ thuộc vào triều lên, triều xuống thông qua sự điều tiết của đập Ba Lai. Vì thế, thực tế còn có bảy cửa sông đang hoạt động.

1. Vị thế về tự nhiên

a. Địa hình - địa mạo

Từ thượng nguồn sông Mê Kông về tới chín cửa sông ven biển trước kia nay là bảy cửa sông vùng châu thổ sông Cửu Long, dòng sông đã chuyên chở một nguồn nước ngọt lớn cung cấp cho đồng bằng và chính dòng sông đó mang phù sa đến vùng cửa sông ven biển bồi lắng hình thành các cồn cát, giồng cát hoặc các cù lao của đồng bằng châu thổ. Kết quả nghiên cứu của Trịnh Việt An [1], sông Cửu Long dài 4.500 km, diện tích lưu vực $0,79.10^6 \text{ km}^2$ với lưu lượng nước hàng năm là 170 km^3 , lượng phù sa là 160 triệu tấn/năm, điều này nói lên lượng nước ngọt và phù sa là rất lớn vị thế cung cấp nước ngọt cho vùng hạ du (*hình 1*).

Đồng bằng châu thổ có bề mặt nằm ngang tương đối bằng phẳng, dốc thoải ra phía biển, nơi các dòng sông thống trị, hình thành nên các vùng cửa sông ven biển.

Có thể nêu thí dụ về sự hình thành diện tích của tỉnh Bến Tre gắn liền với hoạt động của sông Cửu Long. Vùng đất tỉnh Bến Tre được hình thành vào giai đoạn sau cùng của quá trình bồi tụ đồng bằng sông Cửu Long và gắn với quá trình phân nhánh của sông Cửu Long. Đất Bến Tre lộ trên mặt nước biển từ khoảng 4.500 năm trở lại đây. Trước tiên là một cồn của sông xuất hiện ở vùng chợ Lách, sau đó một số giồng cát được hình thành, với dòng sông to lớn tạo ra một cửa sông mới là cửa sông Mỹ Tho, làm xuất hiện các giồng cát biển vùng thị xã Bến Tre. Cùng lúc đó hình thành dòng sông Ba Lai và hoạt động của sông Hàm Luông ở phía tây, sông Tiền ở phía đông góp phần bồi tích cho đến ngày nay [5].

Do độ cao trung bình của địa hình từ 1 đến 2 m so với mực nước biển đã tạo ra nhiều cù lao, trong đó lớn nhất là Cù Lao Minh nằm ở giữa sông Cổ Chiên và sông Hàm Luông, Cù Lao Bảo nằm giữa sông Hàm Luông và sông Ba Lai, Cù Lao An Hoà nằm giữa sông Ba Lai và sông Mỹ Tho.

Ngoài ra, còn phải kể đến cồn Phụng, cồn Tàu trên sông Mỹ Tho, cồn Ốc, cồn Tinh... trên sông Hàm Luông, cồn Phú Đa, cồn Dung... trên sông Cổ Chiên. Giữa các cồn cát hay giồng cát ven biển là các đầm mặn, đầm bùn.

Cửa sông ven biển có nhiều tiêu chí để phân loại, theo hình thái địa mạo thì cửa sông ven biển được chia thành hai loại, loại cửa sông tam giác châu (delta) và cửa sông hình phễu (estuary).

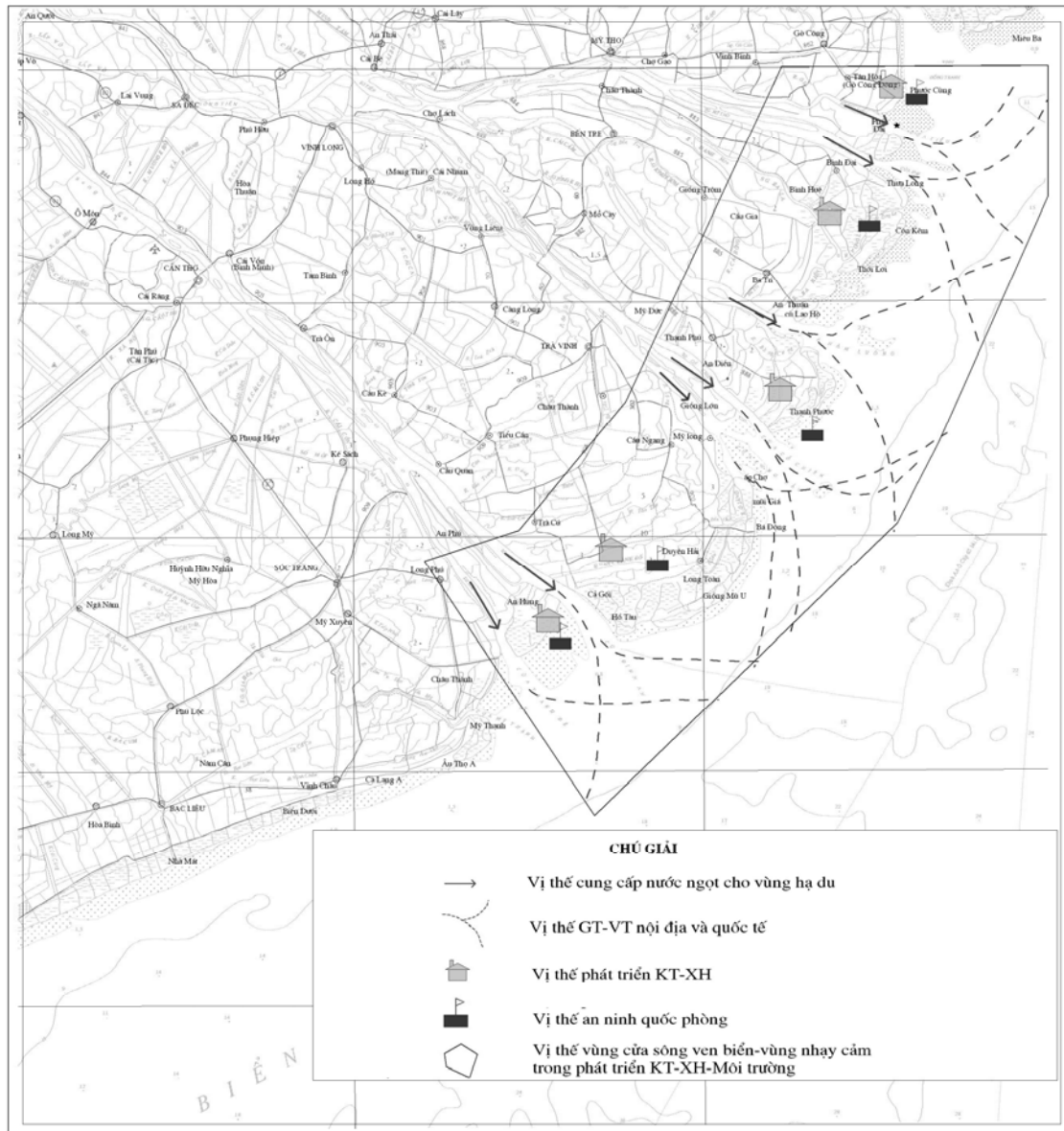
Qua đó, có thể nói rằng chín hay bảy cửa sông có một vị thế hết sức quan trọng trong việc thay đổi hình hài vùng cửa sông ở hạ du sông Cửu Long.

b. Địa chất

Vùng cửa sông chịu tác động của các quá trình hoạt động kiến tạo, Tân kiến tạo và địa động lực hiện đại. Lòng sông Hậu phát triển theo đứt gãy sông Hậu, đứt gãy Cổ Chiên theo sông Cổ Chiên ; chúng đều có hướng TB - ĐN. Địa hình thoải; bằng phẳng nên tại vùng cửa sông thường tích tụ trầm tích hạt mịn như bùn sét, bột, cát tạo nên bờ sông hoặc bờ biển có cấu tạo trầm tích bờ rời. Các hoạt động của triều, sóng, gió, thậm chí bão thường dẫn tới xói lở đường bờ. Tại vùng nghiên cứu, quá trình tân kiến tạo đã tạo nên đới nâng Sóc Trăng và vùng hạ Bến Tre.

Theo các tài liệu địa chất, vùng cửa sông châu thổ Cửu Long chịu sự chi phối của một số đút gây chính phương TB - ĐN như đút gây sông Hậu với hai cửa sông hiện nay là Định An và Tranh Đê. Trước đây vùng cửa sông Hậu còn có cửa sông

Bát Xác nhưng đến những năm đầu của thế kỷ XX cửa này đã bị bồi tụ, lấp đầy. Đút gây Cổ Chiên cũng có hướng TB - ĐN, song Nguyễn Huy Dũng và nnk (2005) [2] lại cho rằng đút gây này có phương á vĩ tuyến.

Người thành lập : Nguyễn Địch Dĩ, Vũ Văn Hà, Nguyễn Văn Quảng

Hình 1. Sơ đồ tài nguyên vị thế vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long

Theo Nguyễn Đình Xuyên (2005), hoạt động đống đất ở đút gây Sông Hậu có cường độ $M = 4,5 - 5,0$ [6]. Tuy nhiên, hoạt động đống đất không phân bố trên toàn bộ đút gây mà chỉ tập

trung ở một số đoạn nhất định và độ sâu chấn tâm cũng chỉ tập trung ở độ sâu từ 10 km đến 15 km. Các hoạt động đống đất này hoặc trực tiếp, hoặc gián tiếp tác đống đến diễn biến của đường bờ biển,

làm thay đổi hình hài của hệ thống đường bờ thông qua quá trình xói lở, bồi tụ bờ biển, làm hư hại các công trình hạ tầng ven biển, gây thiệt hại về người và của. Điều này càng khẳng định vị thế của vùng đới bờ. Do đó cần có dự báo và có các phương pháp phòng tránh hiệu quả.

c. Thủy hải văn

Theo các nhà khoa học về thủy văn, lịch sử hình thành và phát triển của sông ven biển ở vùng châu thổ phụ thuộc rất nhiều vào các yếu tố tự nhiên như: khí hậu, lượng dòng chảy và bùn cát của dòng chảy cửa sông, thủy triều, sóng của dòng ven bờ. Nguyễn Thị Nga và Trần Thực (2003) khi đề cập tới cửa sông ven biển đã cho rằng vai trò của chế độ thủy văn và hải văn ở cửa sông ven biển vùng châu thổ sông Cửu Long đóng vai trò cực kỳ quan trọng trong quá trình hình thành và phát triển của sông ven biển [3].

Vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long có chế độ bán nhật triều không đều, một ngày có hai lần lên xuống, biên độ triều khá lớn có thể từ 2,5 m tới 3,5 m. Thủy triều là một nhân tố đưa nước mặn xâm nhập sâu vào nội đồng, đặc biệt vào mùa khô.

Vùng nghiên cứu có mạng lưới sông ngòi, kênh rạch dày đặc, các con sông đều đổ ra biển theo hướng tây bắc - đông nam và lượng nước ở các con sông khá dồi dào. Nhìn từ góc độ thủy hải văn vùng nghiên cứu cũng thấy được mặt tích cực và mặt tiêu cực hoặc mặt thuận lợi và không thuận lợi cho vị trí địa lý, cấu trúc hình thể nhân văn, cảnh quan sinh thái phục vụ cho phát triển kinh tế - xã hội và an ninh quốc phòng. Mặc dù vậy, vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long vẫn được xem như một vị thế tài nguyên.

2. Vị thế về KT - XH và quốc phòng

Các cửa sông ven biển vùng châu thổ sông Cửu Long là nơi tập trung dân cư của 51 xã thuộc 11 huyện ven biển của bốn tỉnh Sóc Trăng, Trà Vinh, Bến Tre và Tiền Giang. Nơi đây, các hoạt động kinh tế như nông nghiệp, dịch vụ, du lịch, nuôi trồng thủy sản, đánh bắt hải sản... rất sôi động. Các hoạt động giao thương nội vùng và ngoại vùng trong nước và quốc tế nhộn nhịp. Về mặt an ninh quốc phòng rất quan trọng, bởi lẽ nơi đây có đường bờ biển dài với các cửa sông ven biển vùng châu thổ tạo điều kiện thuận lợi cho sự xâm nhập sâu vào đất liền. Do đó cần có các phương án tác chiến, phòng chống sự xâm nhập của các thế lực phản động vào đất liền. Vì thế vị thế của vùng này hết sức quan trọng về mặt an ninh xã hội và an ninh quốc phòng. Có thể nêu một ví dụ, cửa Định An

của sông Hậu là một cửa sông có điều kiện tốt nhất trong các cửa sông của sông Cửu Long có thể tạo luồng lạch cho tàu biển ra vào miền Tây Nam Bộ mà Cần Thơ là cảng lớn nhất trên sông Hậu, cách cửa Định An 120 km. Từ Cần Thơ có thể theo sông Hậu qua Vàm Nao... sang sông Tiền để đi ngược đến Phnôm - Pênh của Campuchia, do đó nó còn là tuyến đường thủy quốc tế [1].

Trước những đòi hỏi bức bách của công cuộc công nghiệp hoá, hiện đại hoá cho khu vực đồng bằng sông Cửu Long nói chung và vùng cửa sông ven biển sông Cửu Long nói riêng cũng như nhu cầu giao lưu hội nhập khu vực và thế giới, Chính phủ đã có chủ trương lớn cải tạo và nâng cấp luồng tàu qua cửa Định An theo tiêu chuẩn thông tàu 10.000 DWT đầy tải và 20.000 DWT giảm tải, phục vụ nhu cầu vận chuyển hàng hoá phát triển KT-XH đồng bằng châu thổ sông Cửu Long theo quyết định 173/QĐ-TTG của Thủ tướng Chính phủ. Điều này cũng khẳng định vị thế về mặt KT - XH và an ninh quốc phòng của các cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long.

Về mặt văn hóa xã hội, nếu sự có mặt của các thành tạo trầm tích Holocen ở đây có từ 11.700 năm đến nay, lịch sử phát triển của các cư dân Việt cổ tại địa bàn tương ứng với văn hóa Óc Eo là khoảng 3.000 năm cho đến khi hình thành vương quốc Phù Nam vào đầu công nguyên (thiết chế nhà nước) thì các vấn đề phát triển KT - XH chỉ vào khoảng một phần ba thời gian sau này. Xét về mặt phát triển KT - XH, tại đây đã trải qua hai giai đoạn : phát triển kinh tế sức lao động với loại hình kinh tế nguyên thủy, tiếp theo là loại hình kinh tế nông nghiệp ; giai đoạn sau là phát triển kinh tế tài nguyên với sự xuất hiện của ngành kinh tế công nghiệp diễn ra trên địa bàn đồng bằng châu thổ sông Cửu Long nói chung và vùng cửa sông châu thổ nói riêng, bắt đầu từ thế kỷ XIX đến ngày nay.

Vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long là một miền đất hình thành muộn so với các vùng khác trên lãnh thổ Việt Nam. Song, những cứ liệu lịch sử cho thấy, tại nơi đây, người Việt cổ đã biết sử dụng thế mạnh của miền đất trũng sông nước để phát triển KT - XH. Trải qua hàng nghìn năm khai thác lãnh thổ, các cư dân Việt cổ gồm người Kinh, Khmer, Hoa, Chăm... trên miền đất này đã lấy hệ thống sông ngòi, kênh rạch làm các tuyến đường thủy để thông thương, cải tạo những miền đất trũng thành các đồng ruộng màu mỡ, theo mùa nước lũ lấy phù sa bồi đắp cho các cánh đồng.

Ngoài ra, sức người đã biến các giồng đất cao thành những miệt vườn trù phú, mà sản vật cây trái đã là hàng hóa theo các tàu buôn trao đổi với các nước khác trong khu vực. Song song với những thành quả của lao động phát triển kinh tế những sản phẩm văn hóa nghệ thuật cũng ra đời với những lời ca tiếng hát như các điệu lý, sáu câu vọng cổ, hò... Vì vậy nếu nhìn từ góc độ kinh tế xã hội, vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long có một vị thế nhất định.

Tóm lại, các cửa sông vùng châu thổ sông Cửu Long là nơi tập trung dân cư đông đúc, nơi các hoạt động kinh tế sôi động, các hoạt động giao thông trong nước và quốc tế nhộn nhịp, song cũng là nơi có vị trí an ninh quốc phòng quan trọng. Mặt khác, nhìn từ góc độ tự nhiên các cửa sông ở đây lại là nơi rất phức tạp, chịu tác động của các quá trình địa mạo - địa hình, địa chất, Tân kiến tạo, địa động lực hiện đại, hoạt động của các chế độ thủy hải văn của sông, của biển luôn luôn có mối tương tác, tranh chấp với nhau, một vùng rất nhạy cảm; chính vì thế cũng khẳng định vị thế của các cửa sông ven biển vùng châu thổ sông Cửu Long.

IV. DỰ BÁO XU THẾ PHÁT TRIỂN CÁC CỬA SÔNG VEN BIỂN VÙNG CHÂU THỔ SÔNG CỬU LONG

Xu thế phát triển của các cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long trong những thập niên tới sẽ biến động rất mạnh mẽ do các yếu tố sau:

- Tiến bộ về khoa học kỹ thuật trong thế kỷ XXI rất lớn, trên nhiều lĩnh vực sẽ là động lực phát triển kinh tế, đặc biệt đối với các ngành như dịch vụ, du lịch, nông nghiệp, nuôi trồng thủy sản, đánh bắt hải sản... Tại vùng châu thổ sông Cửu Long, nhiều dự án xây dựng cảng và cảng cá sẽ mở ra một thời kỳ mới cho các ngành giao thông vận tải và thủy hải sản. Văn phòng UBND tỉnh Bến Tre cho biết: ngày 25 - 6 - 2007, tại tỉnh Bến Tre trong 6 tháng đầu năm 2007 đã thu hút được năm dự án đầu tư lớn tại thị xã Bến Tre, huyện Ba Tri, huyện Mỏ Cày và huyện Chợ Lách.

Theo Trịnh Việt An [1], Bộ giao thông vận tải đã lấy phương án kênh tắt do tư vấn quốc tế SNC-Lavalin (Canada) đề xuất để lập báo cáo khả thi. Theo phương án này, việc đào kênh tắt mở cửa mới cho tàu biển tránh cửa Định An, đi qua kênh Quan Chánh Bố vào sông Hậu. Phương án này đã được khởi công quý I năm 2009.

Việc xây dựng đập Ba Lai, cầu Rạch Miễu... làm cho việc giao thông không chỉ bằng đường thủy qua hệ thống kênh rạch mà có cả hệ thống đường bộ, được nối bằng những chiếc cầu, làm cho việc đi lại thuận lợi hơn.

Biến đổi khí hậu toàn cầu dẫn tới hiện tượng nước biển dâng ảnh hưởng không nhỏ tới cuộc sống của người dân trong vùng cửa sông ven biển.

Tác động của biến đổi khí hậu đến nông nghiệp, tài nguyên nước, lâm nghiệp, thủy sản và nghề cá, đến đời sống, đến năng lượng và giao thông, sức khỏe đang được nghiên cứu phân tích. Biến đổi khí hậu không thể quản lý được và tác động của biến đổi khí hậu là không tránh khỏi.

Ngày 22 - 7 - 2008, tại hội thảo ở Tp HCM về quy hoạch thủy lợi Đồng Bằng sông Cửu Long và củng cố nâng cấp đê biển, Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn Cao Đức Phát đã công bố cảnh báo của Liên Hiệp Quốc về nước biển dâng 1 m, Việt Nam mất 17 tỷ USD/năm, 1/5 dân số chịu ảnh hưởng; 12,3 % diện tích đất trồng trọt bị biển mất.

Mặt khác, khi nước biển dâng, các vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long sẽ thay đổi vị trí theo hướng đi sâu vào phần lục địa, hình hài của các cửa sông này cũng thay đổi. Tuy nhiên, với những tiến bộ về khoa học kỹ thuật với đường lối, chủ trương đúng đắn sẽ có những biện pháp ứng phó thích hợp và có hiệu quả.

KẾT LUẬN

Nhìn từ góc độ vị trí địa lý tự nhiên, KT - XH, an ninh quốc phòng và giao lưu quốc tế của vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long, có thể nhận thấy tầm quan trọng của vùng như sau:

1. Vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long là một dạng tài nguyên thiên nhiên, cụ thể là một dạng tài nguyên vị thế.

2. Dạng tài nguyên vị thế vùng nghiên cứu được thể hiện ở các tiêu chí cấu thành như vị thế tự nhiên, vị thế địa lý kinh tế, vị thế địa chính trị.

- Vị thế tự nhiên là tổng hòa các giá trị và lợi ích của vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên, tài nguyên.

- Vị thế địa kinh tế là khả năng và quan hệ kinh tế theo không gian vùng, miền thông qua hệ thống giao thông và cơ sở hạ tầng.

- Vị thế địa chính trị là sự kết hợp giữa các vị thế của vị trí tự nhiên, vị thế địa kinh tế và nguồn lực nhân văn trong một bối cảnh cụ thể.

3. Vùng ven biển châu thổ sông Cửu Long, một vùng đồng bằng châu thổ với bề mặt nằm ngang tương đối bằng phẳng, dốc thoải ra biển, hàng năm tiếp nhận một lượng phù sa cực kỳ lớn (160 triệu tấn/năm) qua hệ thống sông Cửu Long. Lượng phù sa này phần lớn lắng đọng tại hệ thống sông, rạch của đồng bằng, một phần được dòng chảy ven bờ, thủy triều, sóng gió vận chuyển phân bố ở vùng biển nông ven bờ. Dòng sông Hậu và sông Tiền còn mang tới vùng đồng bằng một khối lượng nước ngọt lớn cho người dân sinh sống tại đây sử dụng. Thông qua hoạt động của sông Hậu và sông Tiền nêu trên cũng đã nhận thấy được vị thế của hai con sông này đối với đồng bằng châu thổ sông Cửu Long nói chung và đối với vùng ven biển châu thổ sông Cửu Long nói riêng. Thực tế điều này đã khẳng định tài nguyên vị thế của sông Hậu và sông Tiền ở đồng bằng sông Cửu Long.

4. Vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Cửu Long với xu thế phát triển trong những thập niên tới sẽ rất mạnh mẽ trên nhiều lĩnh vực từ KT - XH tới an ninh quốc phòng, khoa học kỹ thuật, không ngừng nâng cao dân trí, nâng cao đời sống của người dân. Tuy nhiên, trước các sự cố hoặc trước những hiện tượng nước biển dâng do biến đổi khí hậu toàn cầu, các nhà quản lý cần có những chủ trương chính sách và các biện pháp thích ứng hiệu quả nhằm giảm thiệt hại về người và của đối với các sự cố do sự biến đổi khí hậu toàn cầu và nước biển dâng.

TÀI LIỆU DẪN

[1] TRỊNH VIỆT AN, 2006 : Nghiên cứu các giải pháp khoa học và công nghệ chống sa bồi ổn định lòng dẫn cửa Định An phục vụ nhu cầu vận chuyển hàng hoá. Báo cáo tổng kết đề tài KHCN cấp Nhà nước, Hà Nội.

[2] NGUYỄN HUY DŨNG, NGUYỄN NGỌC HOA, NGUYỄN KIM HOÀNG, NGUYỄN NGỌC SON, LÊ THỊ NGỌC MAI, PHẠM THỊ DUNG, 2005 : Đánh giá biến động đường bờ biển từ mũi Kê Gà đến mũi Cà Mau thời kỳ 1965-2004, nguyên nhân và dự báo xu thế phát triển. Tuyển tập Địa chất tài nguyên, Tp Hồ Chí Minh.

[3] NGUYỄN THỊ NGA, TRẦN THỰC, 2003 : Động lực học sông. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

[4] TRẦN ĐỨC THẠNH, TRẦN ĐÌNH LÂN, NGUYỄN HỮU CỬ, LÃNG VĂN KẾN, NGUYỄN VĂN QUÂN, ĐINH VĂN HUY, 2009 : Một số vấn đề về phương pháp luận điều tra, đánh giá tài nguyên vị thế, kỳ quan sinh thái địa chất vùng biển, ven bờ và các đảo Việt Nam. Tuyển tập Tài nguyên và Môi trường Biển, tập XIV, Nhà xuất bản Khoa học Tự nhiên và Công nghệ, Hà Nội.

[5] LÊ THÔNG, 2006 : Địa lý Việt Nam các tỉnh và thành phố đồng bằng châu thổ sông Cửu Long, Nhà xuất bản Giáo dục, Hà Nội.

[6] NGUYỄN ĐÌNH XUYỀN, 2005 : Nghiên cứu dự báo động đất và dao động nền ở Việt nam. Báo cáo đề tài độc lập cấp Nhà nước, Thư viện Viện Vật lý địa cầu, Hà Nội.

SUMMARY

The position and forecasting the development trend of estuaries area in Cuu Long delta

The Mekong delta where Hau river and Tien river, two branches of Mekong river flow in Vietnam by 9 estuaries which include 3 estuaries of Hau river (Tran De, Dinh An, Bat Xac) and 6 estuaries of Tien river (Co Chien, Cung Hau, Ham Luong, Ba Lai, Tien, Dai). Nowadays, Bat Xac estuary has been extended by running process of Hau River from the beginning of 20th century to present; the running process of Ba Lai estuary depends on the regulation of Ba Lai dam. Thus, there are 7 running estuaries in reality.

It is noted from the geographical location of estuaries of Mekong delta coastal that these estuaries play an important position to physical, economic- social field and defense security as well as international exchanges.

To the general trend of the following years, estuary area of Mekong delta coastal will develop powerfully in many fields from economic-social issues to defense security, science and technology, enhancing intellectual standards and life of inhabitant incessantly.

It is necessary for administrators to provide policies and effective adaptable solutions with a view to reduce losing of people and money from breakdowns happened as the global climate changes and the rising of sea water.

Ngày nhận bài : 14 - 07 - 2009

Viện Địa chất - Viện KH & CNVN